

חינוך לחיים

פרשת מקץ

"אבל אשמים אנחנו על אחינו אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו"

לכא' למה הם האשימו את עצמם, והרי כתוב בחז"ל שהם דנו והושיבו בית דין ופסקו שזה מגיע לו, ולמה הם אומרים עכשיו שהם אשמים?

וההסבר הוא שכאשר הקב"ה רצה לברוא את העולם במידת הדין, וראה שאין העולם יכול להתקיים, שיתף את מידת הרחמים עם מידת הדין, וכמו כן השבטים עשו חשבון, שאומנם לפי הדין זה היה מגיע לו, אבל הם היו צריכים לשתף גם את מידת הרחמים, כאשר הם ראו שהוא כל כך מתחנן אליהם, והיה צריך להיפתח לבם לרחם עליו, ועל זה שהם לא ריחמו עליו, מגיע להם העונש, וזה מה שהכתוב מוסיף "בהתחננו אלינו ולא שמענו"

כך גם בעניין החינוך. גם אם מגיע לילד לפעמים עונש, צריכים להענישו, אך אנחנו צריכים לזכור שבסך הכל הוא ילד, ולראות אותו כאלו הוא מתחנן על נפשו שלא נעניש אותו ונפגע ונשפיל אותו, אלא אפשר גם בדרך אחרת, להסביר ברחמנות עם חום ואהבה והמחנך יהא עם לב רחום והרבה סבלנות, וסוף הדברים להיקלט!!! וכדברי הגמ' בברכות ז שעדיף פעם אחת שהילד מגיע לידי הבנה מעצמו, מאשר להכותו מאה פעמים. כאשר מדברים לילד אע"פ שלא נראה שהוא קולט ומקבל, אבל בסופו של דבר המילים חודרות ומשפיעות ומצליחות לעשות את הרושם הדרוש, אפילו אם צריך לחזור עליהן שוב ושוב, והרבה פעמים ע"י יתור אפשר להשיג תוצאות הרבה יותר טובות.

וזה יסוד דברי המחנך הדגול בעל "חובת התלמידים" – "ואף אם יראו בהם נערים אשר לפי הכרתם מרי נפש הם ומידות רעות להם, ידעו שזה טבע גרעיני הנשמות ובסר המלאכים... אין מידה וטבע רעה בהחלט בילד מישראל... אסור לאדם לומר על ילדים שהם אינם טובים. כל ילד הוא חלק א-לק ממעל, כל ילד הוא צלם אלוקים. אם אדם יבוא ויאמר על ילד שהוא אינו טוב, הרי זה כאילו ששמע על פרי מסוים שהוא מאוד טוב והלך וקטף את הפרי בהיותו בוסר, אכל אותו עם הקליפות והחרצנים, ואמר כי הפרי כלל איננו טוב. וכל זאת מדוע?? אך ורק משום שקטפו שלא בזמנו ולא אכלו בצורה הראויה. לפני קטיפת הפרי ואכילתו יש צורך לחכות שיצמח ויגדל, יש לטפח אותו כראוי, להשקותו ולדשנו ורק אז יוכל לראות פירות טובים ומוצלחים.

וממשיך ואומר "האם באמת רק בהם לבד האשם? ולמה זה נרמה את עצמנו בתירוצים של הבל לאמר: רוצים אנו למסור להם, ורק הם אשמים, מתוך אשר מאנו לקבל... ואם כן, אנחנו דור הגדול מהם, דור המחנך אותם, אשר עלינו החוב למסור להם את קדושת ה' תורתו ועבודתו. אין אנחנו יכולים לומר במנוחת הנפש "ידינו לא שפכו את הדם הזה של נשמות ישראל לבאר שחת" הרי אנו רואים שיהודה כעס מאוד על יוסף, על כל העלילה שהעליל עליהם וכבר התכונן למלחמה, אבל קודם כל ניגש ואמר "ידבר נא עבדיך" ע"י דיבור אפשר לחסוך מלחמות ולמנוע הרגים... משני הצדדים. ונחשוב מה היו התוצאות אם יהודה לא היה מדבר קודם...

ולכן גם כאשר לפעמים כועסים על הילד, במקום להתפרץ עליו בצעקות וכד' שלא טוב לשני הצדדים כדברי הגמ' בקידושין "רגזן לא עלתה בידו אלא רגזנותא" עדיף תמיד לדבר ולהסביר שוב ושוב ולברר את העניין עם הילד שהרי "להוכיח" זה מלשון ברור... כמו שראינו בפ' חיי שרה ברש"י על הפס' "היא האישה אשר הוכיח ה' לבן אדוני" – "בירר והודיע, וכן כל הוכחה שבמקרא ברור הדבר"

ונזכור תמיד את דברי בעל "חובת התלמידים" – כל דור ודור בישראל, טבעת בשלשלת היוחסין שלנו הוא, שראשה קשורה באברהם אבינו וסופה במשיח צדקנו שיבוא במהרה בימינו. כל דור מקבל אמונה תורה ויראה מן הדור שקדמו, ועובד בהן את ה', ומוסרה לדור שאחריו, ולמען אשר יצווה את בניו זה עיקר קיומנו"

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com